

15 oktober 2024
Socialdepartementet
Ert dnr: S2024/01352
Vårt dnr: 18, u2024, 6/yb

Studieförbundens yttrande över Ett fritidskort för barn och unga (DS 2024:16)

Studieförbunden är Sveriges största kulturarrangör och samarbetar med ett stort antal ideella föreningar för att nå ut med meningsfulla aktiviteter till befolkningen i hela landet. Studieförbunden har deltagare i alla åldrar och i alla kommuner.

Studieförbunden välkomnar ambitionen att sänka trösklarna för barn och unga att delta i fritidsaktiviteter, och att möjliggöra för fler unga att få ta del av föreningslivets verksamheter. Studieförbunden ser goda möjligheter för civilsamhället att genom ett statligt stöd ge barn och unga en ökad och breddad tillgång till fritidsaktiviteter. Den föreslagna modellen innebär dock en dyrare och mer byråkratisk administration för både utförare och staten än ett direkt stöd till utförarna. Det föreslagna fritidskortet ska införas samtidigt som det pågår kraftfulla nedskärningar på studieförbunden. En tredjedel av statsbidraget, 500 mkr, dras in på en treårsperiod. Det innebär att ett stort antal verksamheter över hela landet nu stänger ner. Pengar omfördelas från direktstöd till verksamhet till att gå via ett fritidskort.

Departementsskrivelsen begränsar onödigt snävt vilka fritidsaktiviteter som dessa offentliga medel ska kunna nyttjas för. Aktiviteter för barn och unga inom en stor del av föreningslivet – inte minst studieförbundens folkbildning som till stor del består av kultur – utesluts.

Sammantaget ser Studieförbunden en risk att förslagen i första hand kommer att underlätta deltagandet för de barn och unga som redan deltar i fritidsaktiviteter, men saknar förslag som skulle göra att fler barn hittar till nya fritidsaktiviteter.

1.1 Förslag till lag om fritidskort

Studieförbunden föreslår att 11 § ges lydelsen: Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund, Svenskt Friluftsliv **och Folkbildningsrådet.**

1.6 Förslag till förordning om register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn

Studieförbunden föreslår att en ny punkt 5 tillförs i 7 § med lydelsen: **är ett studieförbund som får statsbidrag enligt förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen.**

Studieförbunden föreslår att punkt 8 i 9 § ges lydelsen: inte ha en förfallen skuld som avser återkrav av statsbidrag som har lämnats av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Svenskt Friluftsliv eller **Folkbildningsrådet**,

Studieförbunden föreslår att 14 § ges lydelsen: Sveriges Riksidrottsförbund och **Folkbildningsrådet** ska underrätta Försäkringskassan om det kan antas att en uppgift i registret är felaktig enligt 5 eller 6 § eller att förutsättningar för registrering inte längre föreligger enligt 7 eller 8 §.

Studieförbunden föreslår att en ny 20 § införs med lydelsen: **Folkbildningsrådet ska på begäran av Försäkringskassan lämna de uppgifter som behövs för Försäkringskassans prövning av frågor om registrering och avregistrering enligt denna förordning.**

3.1 Det ska införas ett statligt stöd för barns fritidsaktiviteter

Studieförbunden välkomnar förslaget att införa ett statligt stöd för barns fritidsaktiviteter. Studieförbunden delar bilden att kostnaderna för aktiviteter kan vara ett hinder för barns och ungas deltagande. Samtidigt finns på vissa orter en för liten tillgång till fritidsaktiviteter att delta i, och det är inte ovanligt att barn ställs på kö för möjlighet att få delta i en föreningens verksamhet. Enbart en subventionering av deltagarens avgift riskerar att medföra att fler anmäler sig till fritidsaktiviteter med ännu längre köer, men behöver inte nödvändigtvis leda till att utbudet av aktiviteter ökar. Fritidskortet skulle behöva utformas så att en större bredd av föreningar omfattas, och att fler föreningar kan börja erbjuda en ökad verksamhet för barn och unga. Annars befarar Studieförbunden att regeringens syfte med fritidskortet inte kommer att uppnås.

3.4 Fritidskortet kan användas för betalning av vissa avgifter för ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en godkänd utförare

Studieförbunden tillstyrker att avgiften som omfattas av fritidskortet ska kunna avse aktiviteter som genomförs fysiskt, online eller i hybridform. Studieförbunden delar uppfattningen att ett framgångsrikt fritidskort behöver värna bredden av fritidsaktiviteter som omfattas.

Studieförbunden avstyrker förslaget om att aktiviteter ska omfatta tio gånger under sex månader. Denna gräns framstår som anpassad för idrottsaktiviteter, men

stämmer inte lika väl överens med hur kulturaktiviteter är utformade. Det är inte ovanligt att en kulturaktivitet pågår från september till december, vilket med den föreslagna utformningen skulle vara för kort för att omfattas av fritidskortet. För att fritidskortet verkligen ska kunna omfatta en bredd av aktiviteter föreslår studieförbunden en något lägre tidsgräns, exempelvis åtta gånger under fyra månaders tid.

Studieförbunden tillstyrker att fritidskortet avgränsas till att avse fritidsaktiviteter som tillhandahålls av godkända utförare.

5.1. Vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn ska samlas i ett register

Studieförbunden har ingen invändning mot förslaget att samla godkända utförare i ett register, men ser en risk i att allt fler statliga register över civilsamhällets aktörer diskuteras. Studieförbunden är principiellt emot statlig registrering av civilsamhällesorganisationer, men ser nödvändigheter i att behöva godkänna – och därför registrera – utförare. Det är dock av största vikt att staten inte registrerar fler uppgifter än nödvändigt om civilsamhälles aktörer.

Mot den bakgrunden tillstyrker Studieförbunden förslaget att Försäkringskassan enbart ska registrera godkändas namn, svenska organisationsnummer, och bankgiro- eller plusgironummer.

5.2.1 Vissa utförare bör omfattas av fritidskortet

Studieförbunden avstyrker förslaget att fritidskortet ska avgränsas till att kunna användas enbart hos organisationer inom Sveriges Riksidrottsförbund, Svenskt Friluftsliv, barn- och ungdomsorganisationer som har beviljats organisationsbidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) samt kommunala kulturskolor. Studieförbunden anser att en större bredd av utförare skulle behöva omfattas för att fritidskortet ska bidra till att fler barn börjar delta i fritidsaktiviteter. Studieförbunden anser att även studieförbund och andra ideella samhälls- och kulturföreningar ska omfattas av fritidskortet.

Med föreslagen avgränsning exkluderas en stor del av det föreningsliv som finns utanför idrotten, och de barn som vill göra något annat än att idrotta kommer inte lika lätt att hitta till fritidsaktiviteter som är meningsfulla för dem. Även teater, dans, körsång, litteratur, hantverk och samhällsengagemang är meningsfulla fritidsaktiviteter som barn ska kunna delta i, utan att staten premierar andra verksamheter framför dessa. Men föreslagen avgränsning befarar Studieförbunden att fritidskortet gynnar idrottsaktiviteter framför kulturaktiviteter när barn och vårdnadshavare väljer fritidsaktiviteter, på ett sådant sätt att idrotten får en slags orättvis konkurrensfördel.

Studieförbunden befarar också att avgränsningen inom kulturen, där bara kommunala kulturskolor och inte ideella föreningar föreslås omfattas, kommer att medföra stora skillnader i det subventionerade utbudet mellan olika kommuner. I flera kommuner, såsom Storuman och Grums, bedrivs ingen kommunal kulturskola,

men däremot ideella motsvarigheter. Invånarna i sådana kommuner kommer med föreslagen utformning inte att ha tillgång till någon subventionerad kultur alls. Om fritidskortet hade omfattat den ideella kultursektorn hade fritidskortet kunnat medföra att sådana utförare kan utöka sitt utbud, och barn och unga i sådana kommuner kunde få en bättre tillgång till en mångfald av aktiviteter. Med föreslagen utformning riskerar fritidskortet istället att få motsatt effekt och tränga ut de ideella krafter som hittills har tillsett att det alls finns ett kulturutbud för barn och unga i kommunen, eftersom de tvingas konkurrera med friluftsföreningar och idrottsföreningar med subventionerade avgifter. Barn och unga i glesbygd riskerar således att missgynnas i relation till barn och unga i storstadskommuner.

Genom att organisationer som fått organisationsbidrag från MUCF föreslås omfattas kan ett antal ungdomsorganisationer inkluderas. Även detta kan ge ett ökat utbud i större städer, men på glesbygd hjälper detta föga, där kulturaktiviteter, folkbildning och annat föreningsliv inte sällan utövas i åldersblandade föreningar snarare än i renodlade ungdomsorganisationer.

Promemorian argumenterar för att statsbidragmottagare har kontrollerats inför att ha fått statsbidrag, och därför kan anses vara seriösa organisationer. Studieförbunden delar den uppfattningen. Studieförbunden emottar statsbidrag enligt Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen som fördelas enligt en självförvaltningsmodell som liknar modellen för fördelning av statsbidrag till Riksidrottsförbundet respektive Svenskt friluftsliv. Studieförbunden och Folkbildningsrådet har under de senaste åren granskats hårt och genomfört ett kvalitetsprogram som förstärkt kontrollen av verksamheten i alla led. Idag genomför Folkbildningsrådet och studieförbunden en granskning av verksamheten som saknar motstycke i det övriga civilsamhället. All verksamhet och personuppgifter på alla deltagare och ledare registreras digitalt med BankID, och all data samkörs. Ingen annan organisation, myndighet eller företag i Sverige gör en motsvarande granskning. Mot denna bakgrund ser Studieförbunden inga rimliga skäl till att studieförbunden inte ska omfattas av fritidskortet.

Studieförbunden är Sveriges största kulturarrangör och genomför kulturverksamhet i hela landet. Studieförbunden är den enda civilsamhällesorganisationen som har kulturverksamhet i alla landets kommuner. Särskilt stora är musikbandverksamheten, som finns i alla Sveriges kommuner, kulturverksamheten för deltagare med funktionsnedsättning, och körsång. År 2023 deltog 58 000 barn under 13 år och 54 000 barn och ungdomar i åldrarna 13-19 år i studieförbundens verksamhet. Barn och/eller ungdomar i alla Sveriges kommuner deltar i studieförbundens folkbildning.

Studieförbunden skulle kunna göra mer verksamhet för barn och unga om de omfattades av fritidskortet. Med studieförbundens nuvarande statsbidragsvillkor och bidragsnivå går det inte att genomföra verksamhet med arvoderad ledare utan deltagaravgift. Detta gäller inte minst för deltagare med funktionsnedsättning. Som utförare av fritidskortet skulle studieförbunden kunna utöka verksamheten för barn och unga, och särskilt för barn och unga med funktionsnedsättningar. På så vis kan vi öka tillgången till en mångfald av olika fritidsaktiviteter, i hela landet.

Detta gäller särskilt för verksamheten med deltagare med funktionsnedsättning, som tenderar att bli kostsam. Studieförbunden har nära relationer till

funktionshinderrörelsen och har nationella samverkansavtal med 60 riksorganisationer inom funktionshinderrörelsen. Studieförbunden når därigenom många deltagare med funktionsnedsättning. Vår deltagarundersökning visar att studieförbundens folkbildning spelar en särskilt viktig roll för deltagare med funktionsnedsättning. Förra året svarade nästan 9 av 10 deltagare med funktionsnedsättning (87%) att de skulle ha svårt att delta i liknande verksamhet om deras studieförbund inte funnits. Mot den bakgrunden framstår det som att studieförbunden skulle kunna spela en viktig roll i att uppnå regeringens mål om att barn och unga med funktionsnedsättning ska få bättre tillgång till en aktiv och meningsfull fritid. För att fritidskortet ska komma att omfatta en bredd av fritidsaktiviteter och vara relevant i hela landet, anser Studieförbunden att studieförbunden ska omfattas.

Promemorian bedömer att det bör följas upp om fler aktörer inom kulturområdet kan ingå i utförrregistret. Studieförbunden delar uppfattningen att fler kulturaktörer än de kommunala behöver ingå för att fritidskortet ska komma att omfatta en tillräcklig bredd av fritidsaktiviteter. Det framgår dock inte när, hur eller av vem en sådan uppföljning ska göras. Studieförbunden anser att det bör framgå hur och när en uppföljning ska genomföras, samt att en sådan bör få en säkrad finansiering, för att säkerställa att en uppföljning verkligen genomförs.

5.2.4 Det bör införas ett företrädarregister

Studieförbunden har principiella invändningar mot statlig registrering av ideella föreningar. Studieförbunden ser de goda avsikterna med att registrera företrädare för ideella föreningar men ser att en alltför långtgående registrering av ideella föreningar i förlängningen riskerar att öppna för staten att i förlängningen inskränka civilsamhällets oberoende. Studieförbunden anser att statliga register över ideella föreningar bör införas med försiktighet och stor hänsyn till föreningslivets oberoende från statlig styrning och övervakning.

5.3.3 Anmälnings-, underrättelse- och uppgiftsskyldighet för andra myndigheter och aktörer

Studieförbunden anser att studieförbunden ska omfattas av fritidskortet. Därmed bör Folkbildningsrådet omfattas av samma underrättelseskyldighet som Riksidrottsförbundet, Svenskt friluftsliv och MUCF.

12.8 Konsekvenser för utförare inom civilsamhället som anordnar fritidsaktiviteter för barn och unga

Studieförbunden delar promemorian uppfattning att utförare kan komma att anpassa sina verksamheter till att vårdnadshavare genom fritidskortet får en ökad betalningsförmåga. Studieförbunden anser att en sådan utveckling inte behöver vara enbart av ondo och att risken behöver problematiseras. Eftersom det redan idag finns en brist på meningsfulla fritidsaktiviteter på vissa orter vore det önskvärt om utbudet

av aktiviteter ökade. Om fritidskortet kan göra att det uppstår nya aktiviteter som fler barn och unga får möjlighet att delta i, och inte bara att befintliga aktiviteter blev billigare, så skulle detta kunna bidra till att regeringens mål med fritidskortet uppnås.

För branschorganisationen Studieförbunden i samverkan

David Samuelsson

Generalsekreterare